

EL TREMP DEL TERRÓS

Josep Maria Ballarín: *Mossèn Tronxo*.
Ed. Col·lecció Quinze Grans Èxits, A.I.E.,
Barcelona, 1993; 231 pp.

Rafael Roca Ricart

Ens trobem davant un homenatge al rector de pagés. Mossén Ballarín, amb la seua ja coneguda agilitat narrativa i amb el seu particular estil, ens torna a commoure amb una història plena de cor. Si bé ja ho havia aconseguit en fer baixar a Sant Francesc del cel, ara ho repeteix amb el relat de la vida d'un capellà de muntanya, molt apegat a la terra i a la seua tradició: mossèn Tronxo, el nom del qual dóna títol al llibre; aquest prototipus de sacerdot d'espardenya "modèlic", n'és el més genuí representant de la diligència i la particularitat d'una comunitat reduïda, el Greny, i també el més alt exponent públic de reconciliació i de dialèctica local. Una vida al servei del poble.

Malgrat que el volum ja té alguns anys (fou imprés per primera vegada en 1989, pel Club Editor Columna), s'ha tornat a editar en la Col·lecció «Quinze Grans Èxits», la qual cosa sembla que li ha conferit un major accés al mercat valencià. Siga com siga, la reedició ha estat merescuda, ja que les vendes del llibre a Catalunya han assolit les quotes d'un autèntic "best-seller" i en bona part han contribuït a què el seu autor hi fóra nomenat, no fa gaire, "personatge més popular de l'any".

La novel·la, estructurada en xicotets capítols, ens narra en primera persona —des dels anys de la infància fins a la mort— la història d'un capellà, i de les aventures i avatars que a causa del seu ofici i tarannà li succeeixen. Des de la perspectiva subjectivista i autobiogràfica que dóna la primera persona, hi trobem retratats els anys del Seminari, amb els cigrons i el bacallà de donya Urraca, la instal·lació al Greny, i la seua posterior consolidació com a rector del poble. De més a més, la història es veu recolzada per un component humorístic tothora present. No hi

manquen tota mena d'anècdotes i la presència de tipus tan característics i representatius com el Bolusiano, aquell que apallisa (amallona, diria mossèn Tronxo) la dona, el Ficanassos, l'Estruc Turu, la Montsy, la Pam, la Quela i tota la resta de gent que desfila per ca la Bruta i pels carrers del Greny. Fins i tot trobem Mister Py, inspector anglès d'Scotland Yard que estiuja al poble i que s'encarregarà del cas del robatori de l'escolanet de cartró.

Mitjançant el resseguiment de la vida d'una sola persona, és possible conèixer la de tota una col·lectivitat, amb els seus singulars individus, dèries i tradicions més característiques, ja que mossèn Tronxo, lluny de prendre una postura benestant i aliniada amb el seu "estatus", en pren una de compromesa. Sens dubte, ell és la persona que més influeix i que millor coneix el poble del Greny.

Mossèn Tronxo és el capellà, gens atípic per altra part, que no sap res de llatí ni de teologia, ni d'encíclicues ni de romanços de trona; no entén de política ni d'economia, però coneix a la perfecció la gent i els seus problemes perquè connecta plenament amb ella. Coneix la terra i les persones que la treballen com ningú no es pot iomaginar. S'estima cada arbre, cada pedra, cada ocell, perquè en ells veu la grandesa de Déu. No coneix ni l'enveja ni la malícia i el seu únic pecat és passar les hores de lleure jugant a la "botifarra" amb els veïns, i fins i tot engrescar-se quan no guanya. A la vegada és capaç de viure una religiositat molt pura —per íntima— mancada de vicis i de prejudicis, d'esquemes i de preceptes. Té una concepció tan vitalista de la vida (valga la redundància), que fins i tot és capaç de xarrar amb la Mare de Déu (a la que anomena mestressa) i amb un escolanet de cartró (el mocós), en un manifest intent de superar la sol·litud a què de vegades es veu lligat.

Gràcies a la seua fe i al seu temperament, més cívic que místic, ateny a resoldre tota índole d'afers que se li presenten, no sols a ell, sinó a qualsevol dels seus parroquians; i inclús als que no ho són. Amb una tal dedicació i una gran senzillesa aconsegueix guanyar-se l'estima i la confiança de tothom, afecte que es converteix en l'única recompensa que rep per la seua tasca, a banda del treball ben fet. Els actes de mossèn Tronxo ixen del cor.

Un llibre que, al cap i a la fi, en cap moment no amaga el seu origen i les seues pretensions autobiogràfiques i que, per això mateix, es fa més tendre i emotiu de llegir.

En aquesta obra, l'ex-capellà de Queralt també ha sabut, a més, recuperar tota una sèrie de vocabulari pagesívol i muntanyenc que posat en boca de mossèn Tronxo assoleix una normalitat encisadora. Basta dir que el llibre s'acompanya d'un petit glossari de "mots de mossèn Tronxo oblidats pels diccionaris". Mots perduts i recobrats de

forma no academicista que no reflecteixen sinó un compromís i servei amb la llengua i el país. És el mateix que ha intentat ací al País Valencià (amb molta menys fortuna, per cert) Enric Valor amb les seues rondalles i narracions.

Però a banda d'això, l'autor també ha aconseguit un missatge molt més pregó. El lector creient hi trobarà mils d'exemples que li retrauran, i fins i tot li recordaran, que la religiositat és possible i viable de viure des de moltes formes i posicions, que no hi ha una més bona que altra pel simple fet que porte tots els dies el vestit dels diumenges, i que allò important són els fets i les persones, més que no les formes. Una gran lliçó que es fa vertadera perquè l'autor sap superar perfectament els entrebancs que li haurien emergit en el cas de contar una història impregnada de moralina. No és una novel·la moral, és una novel·la "real", perquè no oblidem que tots els personatges són arquetipus. És, en resum, la vida d'«un entre tants».

El lector agnòstic, en canvi, descobrirà una narració fresca i espontània, ben construïda, plena d'imaginació i enormement divertida, desenvolupada amb unes tècniques, poc usuals per desgràcia, que ens apropen de tal forma els protagonistes que ens els fan quotidians i creïbles, ben visuals. Una història enginyosa en la que res no hi sobra i en la que tot té raó de ser. Una novel·la amb molt de trellat.